

Onnettomat maakunnat, ponnottomat kunnat

TULEVAISUUDEN KEHITYSLINJAT

Maakunta- sekä sosiaali- ja terveydenhuollonuudistus toteutui valmistellun mukaisesti. Maakuntauudistuksen sisällöistä johtuen valtion asema on voimistunut suhteessa kuntiin ja perustettuihin maakuntiin. Markkinaperustaisuus on ulotettu sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäksi myös aluekehittämisen toimintoihin. Kaupungistuminen on voimistunut ja väestö keskittyy yhä voimakkaammin suurkaupunkeihin.

MAAKUNTA- VALTIO-SUHDE

Pyrkimys neuvottelevaan ja vuorovaikutteiseen ohjaussuhteeseen ei ole toteutunut, vaan normiohjaus on korostuneessa asemassa. Maakuntien itsehallinto on toteutunut pitkälti valtiollisesti määrätyissä puitteissa ja valtion ohjausvalta on säilynyt vahvana ja tiiviinä. Toiminta nojaa voimakkaasti suoraan ja yksityiskohtaisen tarkkaan valvontaan sekä hierarkkiseen kontrolliin eikä maakunnille ole muodostunut aidosti itsehallinnollista asemaa. Julkishallinnon toimijoiden välinen tehtäväjako on jäänyt osittain epäselväksi: yhteistyö eri toimijoiden välillä on jäänyt heikohkoksi, palveluissa on ollut päällekkäisyyttä, pitkän aikavälin suunnittelu ja toiminta on koettu hankalaksi eikä alueellisia eroja ole pystytty huomioimaan toiminnassa riittävällä tavalla.

MAAKUNTIEN MUOTOUTUVA ASEMA

Maakuntien roolista on muodostunut maakunta- sekä sosiaali- ja terveydenhuollonuudistuksen mukainen. Maakunnista ei ole muodostunut aidosti itsehallinnollisia julkisen hallinnon toimijoita eikä niillä ole varsinaista verotusoikeutta. Valtionohjaus on säilynyt vahvana. Sote-palveluiden kustannuskehitystä ei ole onnistuttu rajoittamaan suunnitellusti ja kustannuskehitys on kaventanut myös muiden toimialojen rahoitusta. Maakuntien taloudellinen liikkumavara on jäänyt varsin kapeaksi. Valtion aluehallinnon ja maakuntahallinnon yhteensovittamisen ongelmat ovat näyttäneet poliittisen päätöksenteon riittaisuutena ja epäselvyyksinä toimijoiden välisissä vastuukysymyksissä. Haasteet palveluiden järjestämisessä ja jo alun alkaen epäselväksi koettu julkisen hallinnon tehtäväjako ovat rapauttaneet kansalaisten uskoa etäisiksi koettujen maakuntien lisäksi myös kuntiin ja julkishallintoon yleensä. Kaikki 18 perustettua maakuntaa on pyritty säilyttämään yhden mallin mukaisina, mikä on hankaloittanut maakuntien sopeutumista jo ennestään haastavaan talouskehitykseen.

KUNTIEN MUOTOUTUVA ASEMA

Suurten kaupunkien johdolla kunnat ovat nostaneet tärkeimmäksi tehtäväkseen elinkeino- ja elinvoimapolitiikan, mutta maakuntien kasvaneesta vastuusta elinvoima- ja yrityspalveluissa ja merkittävästi heikenneestä investointikyvystä johtuen kunnat ovat kyenneet toteuttamaan kyseistä tehtävänsä lähinnä nimellisesti. Kuntien käyttötaloudessa ei ole tapahtunut kriittisesti merkittäviä muutoksia. Kuntien määrä on laskenut maltillisesti.

KUNTIEN JA MAAKUNTIEN SUHTEEN KIPUPISTEET

Sosiaali- ja terveystalouden lisäksi myös työllisyyden hoito sekä elinkeino- ja yrityspalvelut ovat markkinaperustaisesti toteutettuja. Tämä on aiheuttanut hankaluuksia sellaisissa palveluissa, joissa markkinoita ei ole muodostunut kunnolla (esimerkiksi pitkäaikaistyöttömien työllistämiseksi). Maakuntakaavan ohjaavuus ja sitovuus ovat haitanneet entisestään kuntien elinkeino- ja elinvoimapolitiikan toteuttamista.